

ВІДГУК

**офіційного опонента доктора педагогічних наук, доцента
Кучая Олександра Володимировича на дисертацію
Онищук Світлани Олександрівни «Підготовка майбутніх учителів
фізичної культури до спортивно-масової роботи в закладах загальної
середньої освіти», поданої на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук зі спеціальності
13.00.04 - теорія і методика професійної освіти**

Актуальність обраної теми. В умовах переорієнтації освіти на здоров'язбережувальні стратегії пильної уваги потребує якісна професійна підготовка сучасного вчителя фізичної культури, який здобуває компетентність щодо збереження та зміцнення здоров'я учнів. До складу професійних функцій майбутнього вчителя фізичної культури входить здатність координувати різні види здоров'язбережувальної діяльності учнів як в освітньому середовищі загальноосвітнього закладу, так і поза його межами. Одним із провідних засобів реалізації цієї функції є спортивно-масова робота фізично-оздоровлювального змісту.

Незважаючи на значну кількість наукових розробок, присвячених своєрідності професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури, проблема їхньої підготовки до спортивно-масової роботи в закладах загальної середньої освіти ще не була предметом спеціальних досліджень.

Тому, досліджувана Онищук Світланою Олександрівною проблема підготовки майбутніх учителів фізичної культури до спортивно-масової роботи в закладах загальної середньої освіти – є досить важливою і актуальною в процесі реформування сучасної системи освіти.

Дослідження виконано відповідно до наукової теми кафедри педагогіки «Мультиплікативна парадигма професійного становлення фахівців» (№ 0114U007157), що входить до тематичного плану науково-дослідних робіт Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». Тему дисертації затверджено вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 12 від 30 червня 2016 року) і узгоджено в бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології при НАПН України (протокол № 5 від 27 листопада 2018 року).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, підтверджується результатами дослідження, здійсненого дисертанткою і в цілому не викликає сумніву.

Обґрунтованою і логічною є структура дисертації, яка презентована вступом, 2-ма розділами, висновками до розділів, ґрунтовними загальними висновками, списком використаних джерел, додатками.

Загальний обсяг роботи 208 сторінок (170 сторінок – основний текст).

Зміст кожного розділу підпорядковано меті та завданням дослідження, а підсумками є наукові висновки.

Онищук Світлана Олександрівна на високому науковому рівні обґрунтувала вибір теми, визначила мету, завдання, методи дослідження.

Не викликає сумніву чітка структура дисертації, усі частини якої спрямовані на досягнення поставленої мети. План роботи логічний і послідовний, простежує проблему підготовки майбутніх учителів фізичної культури до спортивно-масової роботи в закладах загальної середньої освіти.

Обґрунтованість і достовірність отриманих результатів дослідження і його висновків обумовлені теоретико-методологічними позиціями, застосуванням комплексу взаємодоповнюючих методів наукового пошуку.

Відповідно до мети дисертаційної роботи визначено її завдання, для реалізації яких автором проаналізовано значний масив наукової, навчально-методичної літератури. Принагідно відзначити вміння автора узагальнювати й систематизувати дослідницький матеріал. Вражає фактологічна насиченість змісту дисертації, побудованій на потужній джерельній базі.

Об'єкт і предмет дослідження адекватні меті та завданням роботи.

Дисертацію презентує високий рівень наукової новизни, де автором вперше визначено та науково обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх учителів фізичної культури до спортивно-масової роботи в закладах загальної середньої освіти (збагачення змісту професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури інформацією про спортивно-масову роботу в закладах загальної середньої освіти; усвідомлення майбутніми вчителями фізичної культури необхідності організації спортивно-масової роботи як здоров'язберезувальної технології; залучення студентів до активної самостійної діяльності з розроблення спортивно-масових проєктів під час педагогічної практики;); *розроблено* модель (цільовий, процесуальний, результативний блоки) підготовки майбутніх учителів фізичної культури до спортивно-масової роботи в закладах загальної середньої освіти; *визначено* структуру готовності майбутніх учителів фізичної культури до спортивно-масової роботи в закладах загальної середньої освіти (функційно-професійний, операційно-технологічний, індивідуально-настановний компоненти); критерії оцінювання (когнітивний, діяльнісний, суб'єктний) із відповідними показниками; схарактеризовано рівні готовності майбутніх учителів фізичної

культури до спортивно-масової роботи в закладах загальної середньої освіти (високий, задовільний, низький); *уточнено* поняття «підготовка майбутніх учителів фізичної культури до спортивно-масової роботи в закладах загальної середньої освіти», «спортивно-масова робота», *подальшого розвитку* дістала методика професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури.

Практична значущість результатів дослідження полягає в розробленні діагностувальної та експериментальної методик підготовки майбутніх учителів фізичної культури до спортивно-масової роботи в закладах загальної середньої освіти; елективного курсу «Основи підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масової роботи в закладах загальної середньої освіти» для студентів спеціальності 014 Середня освіта (Фізична культура); комплексу самостійно-дослідницьких завдань для студентів для набуття ними уявлень щодо здоров'язбережувального змісту спортивно-масової роботи в сучасній школі; серії практичних завдань міждисциплінарного характеру, що забезпечили формування у студентів уміння розробляти моделі та алгоритми спортивно-масових проєктів у закладах загальної середньої освіти. Матеріали дослідження можуть бути використані в системі вищої освіти при оновленні змісту професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в педагогічних закладах вищої освіти, як-от: вдосконаленні змісту нормативних курсів «Педагогіка», «Педагогіка спорту», «Вступ до спеціальності», «Фізичне виховання», «Теорія і методика фізичного виховання». Матеріали стануть при нагоді під час проходження студентами ознайомлювальної й активної педагогічної практики, виконання кваліфікаційних робіт; у системі неперервної, післядипломної освіти вчителів фізичної культури.

Вірогідність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій.

Вірогідність одержаних автором наукових результатів не викликає сумніву, оскільки вони цілком адекватні суті та конкретним завданням дослідження, досягнуті завдяки системному використанню комплексу взаємопов'язаних дослідницьких методів і ґрунтовній джерельній базі. Одержані дисертанткою результати достатньо переконливо представлено у висновках до розділів та загальних висновках, які відповідають найважливішим положенням рецензованого дослідження та поставленій меті.

Матеріали дисертації пройшли необхідну апробацію, обговорювалися на міжнародних та всеукраїнських наукових конференціях.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в опублікованих працях.

Зміст автореферату повністю відповідає основним положенням дисертації, а публікації автора з достатньою повнотою відображають основні положення й висновки дисертації, праці цілком відповідають встановленим вимогам.

Обсяг і зміст дисертації показують, що робота є самостійним дослідженням, виконаним на високому науковому рівні, і свідчать про професійну зрілість автора.

У дисертації подано теоретичне узагальнення і нове вирішення наукової проблеми підготовки майбутніх учителів фізичної культури до спортивно-масової роботи в закладах загальної середньої освіти, що дозволило обґрунтувати педагогічні умови, побудувати модель і розробити методику забезпечення цього процесу, експериментально перевірено їх ефективність.

Готовність майбутніх учителів фізичної культури до спортивно-масової роботи у закладах загальної середньої освіти потлумачено як інтегративний особистісно-професійний конструкт, що відображає прагнення вчителя фізичної культури імплементувати здоров'язбережувальний і валеологічний контент в освітній процес закладу загальної середньої освіти, використовуючи алгоритми й моделі організації фізкультурно-просвітницької, профілактично-оздоровлювальної, реабілітаційно-розвивальної, дозвіллево-рекреаційної діяльності. Підготовку майбутнього вчителя фізичної культури до спортивно-масової роботи у закладах загальної середньої освіти розуміємо як процес, що є структурним компонентом цілісної професійної підготовки майбутніх учителів, спрямований на усвідомлення ним необхідності конструювання здоров'язбережувального середовища загальноосвітнього закладу та забезпечення здатності педагогів збагачувати професійну діяльність із фізичного розвитку учнів засобами фізкультурно-просвітницької, профілактично-оздоровлювальної, реабілітаційно-розвивальної, дозвіллево-рекреаційної діяльності. Поняття «спортивно-масова робота» конкретизовано у дослідженні як динамічний системний комплекс професійних дій учителя фізичної культури з планування і конструювання, організації і модерації, координації та реалізації спортивних заходів фізкультурно-оздоровлювального змісту в освітньому середовищі закладу загальної середньої освіти. Визначено, що спортивно-масова робота в закладах загальної середньої освіти вирізняється яскравим здоров'язбережувальним контентом (пропагування здорового способу життя, розвиток валеологічної культури, підтримування рухової активності, превенція хронічних фізичних захворювань, профілактика психічних та емоційних захворювань) та технологічністю (наявність інструктажу, плану, алгоритму та сценарію проведення, етапності, корегування, рефлексії).

Визначено компоненти готовності майбутніх учителів фізичної культури до спортивно-масової роботи в закладах загальної середньої освіти (функційно-професійний, операційно-технологічний, індивідуально-настановний компоненти), критерії (когнітивний, діяльнісний, суб'єктний) із відповідними показниками (за когнітивним критерієм: обізнаність із типологією та змістом спортивно-масової роботи в школі, обізнаність із інноваційними здоров'язбережувальними технологіями, професійна спрямованість

особистості; за діяльнісним критерієм: організаційні вміння, аналітичні вміння, прогностичні вміння; за суб'єктивним критерієм: комунікативність, рефлексійність, лідерські якості); рівні готовності майбутніх учителів фізичної культури до спортивно-масової роботи в закладах загальної середньої освіти високий, задовільний, низький.

Науково обґрунтовано педагогічні умови, що забезпечують підготовку майбутніх учителів фізичної культури до спортивно-масової роботи в закладах загальної середньої освіти: збагачення змісту професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури інформацією про спортивно-масову роботу в закладах загальної середньої освіти; усвідомлення майбутніми вчителями фізичної культури необхідності організації спортивно-масової роботи як здоров'язбережувальної технології; залучення студентів до активної самостійної діяльності з розроблення спортивно-масових проєктів під час педагогічної практики.

Розроблено модель (представлено цільовим, процесуальним, результативним блоками) та методику підготовки майбутніх учителів фізичної культури до спортивно-масової роботи в закладах загальної середньої освіти (інформаційно-орієнтувальний, конструктивно-моделювальний, особистісно-забезпечувальний етапи).

На *інформаційно-орієнтувальному етапі* моделі використано дослідницькі та евристично-пошукові методи, спрямовані на активізацію пізнавальної сфери майбутніх педагогів; упорядкування знаннєвого фонду студентів шляхом збагачення їхнього термінологічного тезаурусу поняттями «спортивно-масовий проєкт», «спортивна діяльність», «тренерська діяльність», «спортивно-масові заходи», «масові фізкультурно-оздоровлювальні заходи», «спортивна анімація», систематизації фахових (місце та роль спортивно-масової роботи в теорії і методиці фізичного виховання, функції спортивно-масової роботи в теорії і практиці спортивних ігор) і загальнопедагогічних (психолого-педагогічні та дидактичні принципи організації та проведення спортивно-масової роботи) знань, розвиток емоційної сфери та творчих сил студентів, стимулювання уяви, відкриття нових знань у процесі спільної творчої діяльності. На *особистісно-забезпечувальному етапі* моделі застосовано методи рефлексійного аналізу з метою осмислення майбутніми вчителями фізичної культури ролі спортивно-масової роботи у створенні здоров'язбережувального середовища школи. На *конструктивно-моделювальному етапі* моделі активізовано методи імітаційного моделювання, синестезії, продукування валеологічного та здоров'язбережувального контексту професійного навчання студентів.

Перевірено ефективність педагогічних умов, моделі й експериментальної методики підготовки майбутніх учителів фізичної культури до спортивно-масової роботи в закладах загальної середньої освіти шляхом порівняння

результатів діагностувальних зрізів на початковому та прикінцевому етапах експерименту. Показники рівнів готовності майбутніх учителів фізичної культури до спортивно-масової роботи в закладах загальної середньої освіти після формувального етапу дослідно-експериментальної роботи значно підвищилися в ЕГ (на високому рівні зафіксовано 12,7% (було 7,8%); на задовільному рівні – 63,7% (було 13,7%); на низькому – 23,6% (було 78,5%)) у порівнянні з КГ (на високому рівні зафіксовано 8,7% (було 7,7%); на задовільному рівні – 20,2% (було 13,5%); на низькому – 71,7% (було 78,8%)). Отримані результати та їхня додаткова верифікація за допомогою методів математичної статистики (непараметричний критерій Пірсона χ^2) підтвердили ефективність визначених педагогічних умов підготовки майбутніх учителів фізичної культури до спортивно-масової роботи в закладах загальної середньої освіти, розробленої моделі та експериментальної методики.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

У цілому, підкреслюючи обґрунтованість результатів представленого дослідження, відмітимо ряд дискусійних положень та зауважень до змісту роботи, а також висловимо окремі побажання:

1. Занадто деталізованим виглядає аналіз споріднених понять «фізкультурно-оздоровлювальна робота», «фізкультурно-оздоровлювальна діяльність», «фізкультурно-оздоровлювальні заходи» (с.36-38 тексту роботи). Представлення термінологічної бази виглядало би більш лаконічним, якби авторка відобразила його таблично та перенесла в додатки. А у змісті параграфу вказала лише на роль кожного виду діяльності в організації спортивно-масової роботи в школі.

2. У першому підрозділі першого розділу дисертації бажано було б уточнити зв'язок між поняттями «спортивно-масова робота» та видами фізкультурно-просвітницької, профілактично-оздоровлювальної, реабілітаційно-розвивальної, дозвіллево-рекреаційної діяльності учителя фізичної культури, адже саме їх авторка обирає як основу організації спортивно-масової роботи в закладах загальної середньої освіти.

3. На с.39 дослідниця описує ознаки та функції спортивної діяльності у фізичному вихованні учнів загальноосвітньої школи. Можливо краще було б визначити функції спортивно-масової роботи у фізкультурній діяльності педагога. Тим більш, що у ході формувального експерименту про них неодноразово згадується.

4. Зважаючи на те, що в дисертації визначено види, типи, форми та способи організації спортивно-масової роботи в закладах загальної середньої освіти, зафіксовано мету та завдання для кожного з них (с.54-56 тексту роботи) порадили б використати схему чи малюнок, який би краще візуалізував представлену інформацію.

5. У другому розділі дисертації порушено логіку подання матеріалу: підрозділ 2.1 має назву «Критерії, показники та рівні готовності майбутніх учителів фізичної культури до спортивно-масової роботи в закладах загальної середньої освіти. Результати констатувального етапу дослідження» (обсяг 25 сторінок). Краще було б відокремити результати констатувального етапу експерименту в самостійний підрозділ.

Водночас вважаємо, що вказані зауваження та побажання мають дискусійний характер та не знижують загальної позитивної оцінки дослідження.

Висновок про відповідність дисертації вимогам «Порядку присудження наукових ступенів»

Результати аналізу дисертації, опублікованих праць дають підстави для висновку про те, що дослідження Оніщук Світлани Олександрівни «Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до спортивно-масової роботи в закладах загальної середньої освіти» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має вагомое теоретичне й прикладне значення для розвитку педагогічної науки, заслуговує позитивної оцінки, відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами, внесеними згідно з постановами КМ за № 656 від 19.08.2015 р. та за № 1159 від 30.12.2015 р.), а її автор – Оніщук Світлана Олександрівна – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 - теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри педагогіки
Національного університету біоресурсів
і природокористування України

 О.В. Кучай

*Лідерка завідуюча,
проректор з науково-педагогічної
роботи та розвитку*

 О. Квасиш